

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות לבתי-ספר על-יסודיים

מועד הבחינה: קיץ תשע"א, 2011

מספר השאלון: 34106

א ז ר ח ו ת

יחידת לימוד רביעית
מדיניות חברתית כלכלית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון - 35 נקודות

פרק שני - 35 נקודות

פרק שלישי - 30 נקודות

סה"כ - 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה). רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.

ההוראות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד

ב ה צ ל ח ה !

פרק ראשון (35 נקודות)

לפניך שני קטעים (טקסט כתוב וקריקטורה). קרא את הטקסטים וענה על שתי שאלות; על שאלה 1 (שאלת חובה) ועל שאלה אחת מבין השאלות 2-3.

טקסט א' – גילוי הגז בחופי ישראל.

בדצמבר 2010 פורסם שבמאגר לווייתן שבחוף הים התיכון, נתגלה גז בכמות של 453 מיליארד מטר מעוקב. הגז הוא אחד ממשאבי הטבע שנמצא בבעלות המדינה. המדינה אפשרה למספר פרטיים להשקיע בחיפושי הגז בים התיכון. לאחר מציאת מאגר הנפט ב"לווייתן" המשקיעים בישרו כי להערכתם הרווח הצפוי מהמאגר עומד על כ 80 מיליארד דולר. בימים אלו מתנהל מאבק ציבורי אודות המיסוי על רווחים אלו.

עד לא מזמן, חלקה של המדינה ברווחי תגליות הגז עמד על 33%. לאור התגליות האחרונות ולאור הלחץ הציבורי הקימה הממשלה וועדה (וועדת שיינסקי) שבחנה את גובה המיסוי על רווחי הגז והציעה להעלות את המיסוי על רווחים אלו בין 52% ל-62%.

המלצות ועדת שיינסקי הובילו לוויכוח בין הממשלה לציבור המשקיעים והיזמים הפרטיים על גובה המיסוי. ציבור המשקיעים טען שבעת שהשקיע את כספו במניות הגז הוא לקח בחשבון את שיעור המס שעל החברות היה להעביר למדינה בגין מכירת הגז שנמצא. המשקיעים הסתמכו על מערכת ידועה של הסכמים, חקיקה בתחום ועל מערכת המיסוי הנהוגה והקבועה של המדינה. הם הוסיפו וטענו כי לפני מציאת הגז הם הפסידו כסף רב בחיפושים ולקחו סיכון תוך התבססות על תחזיות כלכליות שחזו להם רווחים גבוהים בגין השקעות אלו ולכן המלצות שיינסקי פוגעות בהם.

הממשלה לא קיבלה את טיעוניהם והעדיפה לקבל את המלצות הוועדה. ראש הממשלה ציין: "הגז הוא משאב טבעי השייך לאזרחי ישראל והוא חשוב גם לכלכלת ישראל ולעתיד המדינה. פירות המיסוי יוקדשו לנושאי ביטחון וחינוך. עלינו לעבוד בשיתוף כוחות ובשיתוף פעולה עם המשקיעים על מנת להביא במהירות גז לישראל, לכן עכשיו הדבר החשוב הוא להתקדם בתהליך".

(מעובד על פי: כלכליסט, ינואר 2011)

טקסט ב' – קריקטורה: "להיות בריא במדינת ישראל"

<http://www.hahem.co.il/friendsofgeorge/wpcontent/uploads/2009/04/hospital.jpg>

שאלת חובה

1. הקריקטורה מציגה בעיה בתחום חלוקת התקציב במדינה. ציין את כלי המדיניות שמופיע בטקסט הכתוב והסבר כיצד הוא יכול לתרום לפתרון הבעיה המופיעה בקריקטורה. נמק לפי הקטע. (20 נק')

ענה על אחת מהשאלות 2-3

2. הצג את הטענה המרכזית של כל אחד מהצדדים בוויכוח על גובה המיסוי ממאגר לווייתן (סך הכל יש להציג שתי טענות: אחת מכל צד). הסבר כיצד מתבטא השילוב של שתי ההשקפות החברתיות כלכליות (ניאו ליברלית וסוציאל דמוקרטית) בהחלטת הממשלה. נמק את תשובתך על פי הקטע. (15 נק')

3. בישראל מתקיים שנים רבות ויכוח ציבורי בשאלה האם יש לחלק אחרת את התקציב, ולהפחית את ההוצאות הביטחוניות לעומת הגדלת ההוצאות האזרחיות, כמו הוצאות בריאות. הבע את עמדתך בנושא זה. (15 נק')

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

- טענה – הצגת עמדתך באופן ברור.
- הנמקה – הצגת שני נימוקים, שבאמצעותם תבסס את טענתך על מושגים וידע מתחום האזרחות.

פרק שני (35 נקודות)

בחר קטע אחד מהקטעים א'-ב' וענה על שלוש השאלות הנלוות לקטע שבחרת (השאלות 4-6 או השאלות 7-9)

קטע א' – תוכנית ויסקונסין (מהבטחת הכנסה לתעסוקה בטוחה)

אחד הפתרונות לבעיית העוני בישראל היה "תוכנית ויסקונסין" (מהל"ב – מהבטחת הכנסה לתעסוקה בטוחה). מדובר בתוכנית חברתית-תעסוקתית שהופעלה על ידי ממשלת ישראל בין השנים 2005-2010. מטרת התוכנית הייתה להחזיר אנשים למעגל העבודה. לצורך כך הממשלה העניקה זיכיון לגופים פרטיים אשר הקימו מרכזי תעסוקה שסייעו למובטלים למצוא מקומות עבודה. תוכנית זו התנתה קבלת קצבת הבטחת הכנסה בהשתתפות בתוכנית זו. תוכנית זו הופסקה לאחר שנבחנה על ידי ועדת הכספים של הכנסת, על ידי משרד האוצר ומשרד התמ"ת (תעסוקה, מסחר ותעשייה). לאחר הפסקת התוכנית אמר ראש הממשלה כי "הסגירה של התוכנית היא מכה לשוק העבודה ומכה ליכולת שלנו להוציא אזרחים לעבוד, ללא התוכנית אחוז האבטלה יעלה".

אחת הביקורות על תוכנית ויסקונסין היא שאמנם היא הפחיתה את אחוזי האבטלה בכך שהגדילה את מעגל העובדים, אך בעיית העוני לא נפתרה. המתנגדים טענו כי רוב האנשים שהשתתפו בתוכנית עבדו בעבודות כפיים ששכרן נמוך. לטענתם, על המדינה להמשיך ללוות את המובטל שבחר לעבוד ולהקל עליו באמצעות תמריצים. לדוגמה אם חד הורית שבחרה לצאת לעבוד תקבל סבסוד על מעונות הילד במקום הקצבה, בכך תהיה לה מוטיבציה לצאת לעבוד.

(מעובד על פי: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3827615,00.html>)

ענה על שאלות 4-6:

4. בקטע מתוארת התופעה של "העניים העובדים". הסבר את המושג והסבר כיצד תופעה זו באה לידי ביטוי בקטע. (10 נק')
 5. תהליך קביעת המדיניות מתואר באמצעות המודל המעגלי. הצג שני שלבים ממודל זה המופיעים בקטע. (10 נק')
 6. הנושא של הענקת תשלומי הביטוח הלאומי מעורר ויכוח בחברה הישראלית. יש הטוענים כי יש להרחיב את היקף הקצבאות בישראל, לעומתם יש הטוענים כי על הממשלה לצמצם קצבאות אלו. הצג את עמדתך בנושא זה. (15 נק')
- בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:
- טענה – הצגת עמדתך באופן ברור.
 - הנמקה – הצגת שני נימוקים, שבאמצעותם תבסס את טענתך על מושגים וידע מתחום האזרחות.

שים לב: תלמיד שענה על קטע א' (שאלות 4-6) אינו צריך לענות על קטע ב' (שאלות 7-9)

קטע ב' – שילוב נשים בעבודה

לאחרונה, התפרסם סקר ובו נמצא כי במקומות עבודה בהם מועסקים נשים וגברים באותם תפקידים, נשים "נותרו מאחור" ולא זכו בקידום כמו הגברים. מסתבר, כי במקומות העבודה ישנה מערכת כללים לא כתובה ונורמות התנהגות שגברים ונשים פרשו בצורה שונה מאד זו מזו. לדוגמה: נשים ניסו לצבור ניסיון בעבודה כדי להתקדם לעומת הגברים, עם הכשרה פחותה, שפשוט דרשו קידום מקצועי וקיבלו. בשנת 2008 נחקק בכנסת "חוק לעידוד של שילוב וקידום של נשים בעבודה ושל התאמת מקומות עבודה לנשים". מטרת חוק זה היא להוביל לשינוי התרבות העסקית ולטפח מודעות ציבורית כדי לעודד שילוב וקידום של נשים בעבודה כמו התאמה של מקום העבודה, של דרישות התפקיד, של שעות העבודה, של נוהלי העבודה, של הכשרה מקצועית והדרכה. כדי לעודד שילוב זה יעניק שר התמ"ת (התעסוקה המסחר והתעשייה) מענקים ואותות הכרה למעסיקים שישלבו נשים במקומות העבודה.

(מעובד על פי: The marker 02/2011)

ענה על שאלות 7-9:

7. הסבר את הבעיה המוצגת בסקר. הסבר מדוע יש צורך לחוקק חוק כדי לפתור בעיה זו. (10 נק')

8. הצג שני תמריצים כלכליים שמדינת הרווחה מעניקה לנשים, כדי לעודד אותן להשתלב במעגל העבודה. היעזר בחומר שלמדת בכיתה. (10 נק')

9. על פי ה"חוק לעידוד של שילוב וקידום של נשים בעבודה ושל התאמת מקומות עבודה לנשים" בעל עסק יקבל מענק מהשר על העסקת נשים בעבודה. הבע את עמדתך על פתרון זה. (15 נק')

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

- טענה – הצגת עמדתך באופן ברור.

- הנמקה – הצגת שני נימוקים, שבאמצעותם תבסס את טענתך על מושגים וידע מתחום האזרחות.

פרק שלישי (30 נקודות)

ענה על שתי שאלות מבין השאלות 10-12

10. הצג מהו מדד ג'יני, והסבר כיצד מדד זה אמור להעריך את "הצדק החברתי" במדינה.
(15 נק')

11. ציין והצג שתי דרכי פעולה שונות בהן נוקטים גורמים בחברה האזרחית על מנת להשפיע על גיבוש המדיניות ועיצובה. (15 נק')

12. הצג שתי סיבות לאי השוויון במתן שירותים לאזרח בין רשויות מקומיות שונות בישראל. (15 נק')

ב ה צ ל ח ה

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך